

Oheň

Tretia kniha
z cyklu ŽIVLY

JOHN BOYNE

Oheň

JOHN BOYNE

Oheň

Z angličtiny přeložil
OTTO HAVRILA

slovar

Copyright © John Boyne 2024

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2025

Translation © Otto Havrila 2025

ISBN 978-80-556-6574-0

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

I

Keď som mala dvanásť, zaživa ma pochovali na stavenisku.

Odvtedy sa bojím uzavretých priestorov, vyhýbam sa aj výťahom. Dnes ráno sa však schodisko medzi prízemím a prvým poschodím nemocnice opravuje, neostáva mi teda iné, len sa vyviezť na oddelenie popálením výťahom. Akoby to nestačilo, vo výťahu nie som sama.

V kúte stojí chlapec, najviac štrnásťročný, nervózne podupkáva špičkou pravej nohy. Z jeho správania sa snažím vyčítať, či ide za niekým blízkym alebo za lekárom, nakoniec sa prikloním k prvej možnosti. Vedľa neho stojí obézny muž so zarastenou dvojitou bradou, predpokladám, že je to jeho otec. Keď zachytí môj pohľad, chvíľu mi pozerá do očí, potom mi pohľadom sklízne na prsia. Ako stúpame chrbticou budovy, chlap na mňa stále zíza,

potom zdvihne zrak a skúma mi tvár, akoby rozmýšľal, či ma zbalí. Keď so zívnutím odvráti zrak, môžem sa len domnievať, že nespĺňam jeho požiadavky.

Vystúpia na štvrtom poschodí – nefrologické oddelenie, ja sa vyveziem na šieste, a keď sa konečne otvoria dvere, celá spotená si odľúknem. Predo mnou stojí Louise Shawová, najstaršia zdravotná sestra, moja najbližšia priateľka na oddelení, a vedľa nej Aaron Umber, študent medicíny, ktorý podnikol nezvyčajný krok a zvolil si trojmesačnú stáž v mojom tíme. Je mojím podriadeným, no pohľad naňho ma ktovieprečo dráždi, len čo sa ukáže. Je slušný, pracovitý, stará sa o pacientov, nie je teda dôvod cítiť k nemu antipatiu, napriek tomu mám chuť jednu mu vylepiť zakaždým, keď, chudák, otvorí ústa.

„Dobré ráno,“ pozdraví ma Louise, ako žonglér drží v rukách nielen hrbu papierov, ale aj kávu v polystyrénovom pohári a tyčinku KitKat – tým ma víta každé ráno. Čoskoro ide do dôchodku, obávam sa, že jej nástupca ma nebude tak obskakovať. „Ponocovala si?“

„Nie,“ odvetím. „Prečo?“

„Vyzeráš unavená.“

„Vďaka. Človeka vždy poteší, keď mu hneď zrána povedia, že vyzerá mizerne.“

„Nepovedala som, že vyzeráš mizerne,“ ohradí sa s írskym prízvukom. „Povedala som, že vyzeráš unavená. To je rozdiel.“

„Nuž, náhodou som bola v posteli už o desiatej,“ poviem, a je to pravda, hoci som nebola sama, možno preto pôsobím unavené. Obrátim sa k Aaronovi, díva sa na mňa tým znepokojujúcim pohľadom, akoby som ani nebola

človek, ale neveľmi priateľský návštevník z inej planéty. Preblesne mi hlavou, či nie je do mňa zaľúbený. Koniec koncov mám len tridsaťšesť a podľa toho, čo sa dozvedám z bulváru, mladí muži v jeho veku letia na staršie ženy. No odhliadnuc od toho, že som jeho nadriadená, ani zďaleka nie je môj typ. Niežeby nebol príťažlivý – vlastne vyzerá celkom dobre, ak sa vám páčia muži so špinavými blond vlasmi vystrihanými vysoko nad ušami a s prenikavými sivými očami –, je však odo mňa o trinásť rokov mladší a ja som nespala s dvadsaťtriročným mužom odvtedy, čo som *sama* mala dvadsaťtri, a nič také ani neplánujem.

„Čo myslíte, Aaron?“ spýtam sa. „Som stará korytnačka?“

„Vyzeráte dobre, doktorka Petrusová,“ odvetí. Moja priama otázka mu vženie červeň do tváre.

„Dobre...?!“

„Nie, vyzeráte výborne. Ja len...“ Zmlkne, takýto výsluch mu je očividne nepríjemný. V súčasnom svete, kde všetci dúfajú, že sa stanú terčom poznámky považovanej za dostatočne urážlivú, aby sa mohli oficiálne sťažovať, je dobré len to, že rozhovory medzi kolegami, najmä príslušníkmi opačných pohlaví, prebiehajú na čisto profesionálnej úrovni. A to mi vyhovuje.

„Nevšímate si ju,“ objasní mu Louise s materinským úsmevom, potom sa obráti ku mne. „Isto budeš chcieť toto,“ natiahne ku mne ruky so štósom papierov. „Ako zvyčajne – chorobopisy, výsledky testov, hodnotenia, nočné služby a tak ďalej.“

„Aaron, položte mi to na stôl, dobre?“ požiadam ho, vezmem si kávu aj tyčinku a dívam sa, ako sa náhli po

chodbe. Jeho tenisky zažili aj lepšie časy, a keďže je vysoký, spod lekárskeho nohavíc mu vykúkajú členky. Možno je to dnes v móde.

„Ako dlho ho tu ešte musím trpieť?“ spýtam sa, keď ma už nemôže začuť.

„Nie dlhšie ako mňa,“ odvetí Louise. „Pravdaže, po jeho odchode príde niekto taký ako on. A s ním niekto taký ako ja. Nikto nie je nenahraditeľný.“

„Niekto ako ty, to by bolo fajn. Ale niekto ako on...“

„Buď k nemu milá,“ povie, iba ona si trúfa niečo mi vytknúť. „Bojí sa ťa, to je všetko. Vyzeráš ako topmodelka, rozprávaš ako kofa na trhu, navyše si jeho šéfka. Taká kombinácia naháňa strach všetkým chlapcom v jeho veku.“

„On nie je chlapec,“ pripomeniem jej, „ale muž. To je rozdiel.“

Chvíľu sa ešte rozprávame o kožnom transplantáte, ktorý mám hneď po obede implantovať mladšej žene – mala srdcovú arytmiu, spadla na otvorený ohrievač, ktorým si vyhrievala byt, lebo nemala na lepšiu, a skončila s popáleninami tretieho stupňa. Potom sa poberiem do svojej kancelárie, dúfam, že tam nebude na mňa čakať Aaron. Moje modlitby boli vyslyšané, vytratí sa totiž vždy, keď ho nezavalím príkazmi. Rozčúli ma, ako pedantne mi rozložil chorobopisy na písacom stole, a potom ma rozčúli aj to, že sa rozčuľujem. Veď je smiešne, že mi lezie na nervy jeho dôkladnosť.

Prejdem zopár mailov, na tie naliehavejšie rýchlo a jasne odpoviem. O pár mesiacov sa v Paríži koná akási konferencia, pozvali ma, aby som predniesla prednášku o tom,

či je etické odoberať dočasné kožné implantáty mŕtvym. Akýsi medicínsky časopis ma žiada, aby som zredigovala článok o prevalencii edémov u ľudí nad šesťdesiatpäť rokov, ktorí mali poškodené horné dve vrstvy dermisu. Ďalej musím vybaviť rozličné administratívne záležitosti týkajúce sa nemocnice, napríklad potvrdiť účasť na schôdzi, kde by sa malo diskutovať o tom, aké ďalšie škrtky na mojom oddelení by zaistili, aby Štátna zdravotná služba fungovala s rozpočtom približne dve libry deväťdesiatdeväťpencí na deň. Prejde hodina, a pretože o pol dvanástej musím ísť za pacientmi a veľa času už neostáva, vyberiem z kabelky cigarety a zapalovač, zamierim k tomu strašnému výťahu, cestou prejdem okolo Aarona a poviem mu, že sa hneď vrátim, nech potom príde za mnou.

Je teplé predpoludnie, ako vždy sa chcem postaviť do tieňa pod markízou, no vtom si všimnem chlapca, ktorého som videla už predtým – sedí na lavičke kúsok ďalej pri soche zakladateľa nemocnice, ktorý bol v 19. storočí zapletený do obchodu s otrokmi, no zatiaľ na to nik neupozornil, a tak nateraz zostáva *in situ*. Chlapec je sám, lakťami sa opiera o kolená a s hlavou v dlaniach hľadá do zeme. Viem, že by som ho mala nechať na pokoji, pokojne si vyfajčiť cigaretu a sústrediť sa na poobedňajšiu operáciu, no keď vidím, ako trpí a aký je bezradný, jednoducho si nemôžem pomôcť.

„Nebude ti vadiť, keď si prisadnem?“ spýtam sa a pristúpim k nemu. Na chvíľu sa zarazí, potom zdvihne zrak a pokrúti hlavou. Ofina, rovné tmavé vlasy, mu siaha po obočie, vyzerá trochu ako člen Beatles z čias, keď nosili mop-top. Našťastie tvár nepoznačilo akné, zato na nechty

hrôza pozrieť. Ohryzené ako hračka ohlodaná šteniatkom, ktorému sa prerezávajú zúbky. Keď si prisadnem, s chuťou sa pustí do nechta na ľavom ukazováku. Zľahka ho plesnem po ruke. „To nerob,“ poviem a usmejem sa, aby si nemyslel, že som nejaká harpya. „Človek nikdy nevie, aké baktérie má na prstoch.“

„To hovorí aj mama,“ povie. „A hovorí aj to, že fajčenie spôsobuje rakovinu.“

Pozriem naňho so zdvihnutým obočím.

„Rozkošný,“ poviem, prvýkrát si potiahnem z cigarety a fúknem naňho dym. Rukou ho rozoženie. Chvíľu nechám zapaľovač horieť, s potešením hľadím na fialovo-modrý plamienok, potom ho zavriem. Vezmem škatuľku cigariet a ponúknem mu.

„Mám štrnásť,“ odmietne s výčitkou v hlase. Odkedy sú tínedžeri takí puritáni? V jeho veku by som si hneď vzala jednu a druhú by som si strčila za ucho na neskôr.

„Nikomu to nepoviem, ak nechceš.“

„Nie, ďakujem,“ stojí si za svojím.

Chvíľu ostane ticho, a keď je zrejmé, že sa okúňa a sám od seba nič nepovie, ujmem sa iniciatívy. S radosťou. Nie som pediatrička, no viem, ako na chlapcov v jeho veku. Mám bohaté skúsenosti.

„Dnes som ťa videla vo výťahu,“ začnem. „Vyzeral si trochu rozrušený. Ten muž vedľa teba bol tvoj otec?“

„Áno.“

„Si chorý? Nechcem vyzvedať, som lekárka. Pracujem tu.“

„Nie, nič mi nie je,“ odvetí. „Ale môj kamarát... nie je na tom dobre.“

„Ako sa volá tvoj kamarát?“

„Harry Cullimore. Poznáte ho?“

Pokrútim hlavou, potiahnem si. Meno mi nič nehovorí, veď v nemocnici je takmer stoosemdesiat lôžok a z oddelenia popálenín či z urgentu takmer nevytiahnem päty. Prezradí mi, že Harry podstúpil pred tromi mesiacmi transplantáciu obličky, no neujala sa a teraz znovu chodí na dialýzu, čaká na nejakého nešťastníka, čo havaruje na motorke alebo spadne pod kolesá autobusu. Pre komplikácie spojené s infekciou močového mechúra tu leží už päť dní a nezdá sa, že by ho v dohľadom čase prepustili. Keď povie slová „močový mechúr“, začervená sa a odvráti zrak, aké rozkošné.

„Pekné, že za ním chodíš,“ poviem.

„Je to môj najlepší kamarát,“ pokrčí plecami. „Vyrastali sme spolu.“

Má plač na krajíčku, jeho bezradnosť ma dojme.

„A ty?“ spýtam sa. „Ako sa voláš?“

„George,“ odvetí.

„Aký George?“

„George Eliot.“

Zasmejem sa, neviem, či nežartuje.

„Čo vám je smiešne?“ spýta sa.

„George Eliot?“ odvetím otázkou. „To vážne?“

„Áno,“ odpovie, očividne je zvyknutý, že sa ho na to pýtajú. „Ako tá spisovateľka, ja viem. Ale ona bola žena, a to ja nie som.“

„Naozaj sa tak voláš?“

Prikývne. Nemám dôvod, aby som mu neverila. Bolo by čudné, keby si to vymyslel.

„Ja som Freya,“ predstavím sa a podám mu ruku. Chytí ju, hoci mu je ten dospelácky zvyk očividne nepríjemný. Dlaň má vlhkú od potu, nenápadne si utriem ruku o sukňu. „A kde je tvoj ocko? Príde po teba?“

„Nie, musel sa vrátiť do práce. Len ma sem priviezol a pozdravil Harryho. O chvíľu mi ide autobus. Nepracujete náhodou na nefrológii?“

„Nie,“ odvetím. „Pracujem na oddelení popálenín.“

„To akože liečite ľudí, ktorým ublížil oheň?“

„Áno, okrem iného.“

Zagrimasí sa ako takmer každý, komu poviem, aké mám zamestnanie. Choroby sú jedno, no znetvorenia, najmä spôsobené ohňom, sú ľuďom nepríjemné. Pravdaže, súcítia s obeťami, ale radšej ich nechcú vidieť.

„Netaja mu doktori niečo?“ spýta sa. „Myslím Harrymu. Nemohli by ste to zistiť a povedať mi to?“

„Nie, prepáč, to nemôžem,“ odvetím.

„Prečo? Je to môj najlepši kamarát,“ zopakuje.

„Chápem, no lekári sa musia riadiť zákonom o mlčanlivosti. Budeš sa musieť so svojim kamarátom porozprávať sám. Alebo s jeho rodičmi. Tvoj kamarát ti isto povie všetko, čo mu povedali doktori.“

Prikývne. Určite pozerá televízne seriály, vie, že lekár musí dbať na etiku. Pohľadom mi skĺzne na nohy. Pokiaľ ide o zaľúbené pohľady, nie je o nič horší než jeho otec, len menej skúsený. Z úst mu vykúka konček jazyka, jasné, že teraz nemyslí na Harryho, ale na sex. Potom sa však na moje prekvapenie rozplače.

„No tak,“ tíšim ho, hodím cigaretu na zem, zahasím ju teniskou a pomknem sa k nemu. „Čo ti je?“

„Nič,“ utrie si slzy, „prepáčte. Ja len...“

„Čo?“

„Nechcem, aby zomrel.“

Málokedy podlieham citom. Pri rozhovoroch s pacientmi a ich príbuznými som radšej nezaujatá, nesprávam sa k nim blahosklonne, ani im nedávam falošnú nádej. Hovorím pravdu, nezahmlievam nepriaznivé diagnózy. Keď sa musím vyrovnáť s emocionálnymi prejavmi detí, ktoré utrpeli poranenia pri požiari – koža samý plžgier, črty znetvorené, nervové zakončenia buď zničené, alebo zachované, takže kričia od neznesiteľnej bolesti –, robím tak v spoločnosti ich rodičov a sestričky – zvyčajne Louise – spolu s detským terapeutom, správam sa pokojne, profesionálne. Preto ma prekvapí, keď George slzy vo mne vzbudia neznámy a, pravdupovediac, nevítaný súcit.

„Som presvedčená, že lekári, ktorí liečia tvojho kamaráta, urobia všetko, čo je v ich silách,“ poviem.

„Zomiera na zlyhanie obličiek veľa ľudí?“ spýta sa.

„Stáva sa to,“ pripustím. „Je to vážne ochorenie. Ale väčšinou zomierajú starší ľudia. Tvoj priateľ je mladý a zdravý, to je veľká výhoda, jeho telo bude bojovať.“

„Nevyzerá zdravo. V tvári je popolavý, je slabý. Bez pomoci ledva vstane z postele.“

Nemám ho ako upokojiť. Pravda je taká, že ak Harryho telo neprijalo jednu obličku, pravdepodobne neprijme ani druhú. Viacnásobné transplantácie spôsobujú ťažkú traumu a mladé telo nie je na taký drastický zásah usposobené. Ostatné funkčné orgány nedokážu nahradiť obličku a bez dialýzy začnú nakoniec zlyhávať. Pravdaže,

nič z toho Georgeovi nepoviem. Chce počuť slová útechy, nie odborný názor.

„Pekne, že sa tak staráš o kamaráta,“ poviem.

Zámerne sa vyhýba môjmu pohľadu. Dospievajúci chlapci nikdy nechcú vyzeráť pred dievčatami alebo ženami ako slabosi. Keď sa o nás rozprávajú s kamarátmi, majú silácke a ponižujúce reči, akoby sme boli len telá určené na použitie alebo experimentovanie, ale keď sa ocitnú s nami osamote, odrazu sú vystrašení a neistí. Sú to netvori, každý jeden, nemajú ani len elementárnu slušnosť.

„Občas sa rozprávam s chlapcami v tvojom a Harryho veku,“ poviem a obozretne položím ruku na jeho ruku, nechcem ho vyplašiť. Má neuveriteľne hebkú pokožku. „A všetci sa cítia lepšie, keď vedia, že na nich niekomu záleží. Teraz si mohol byť vonku s kamarátmi, vystrájať, zabávať sa, ale si tu. Môže byť rád, že ťa má.“

Niečo sa ho chcem spýtať, no ráno hneď po prebudení som si sľúbila, že tú otázku už žiadnemu chlapcovi nepoložím. Keby som sľub len o pár hodín porušila, znamenalo by to, že nemám pevnú vôľu. A tak len pozriem na hodinky a vstanem. Musím ísť. Vizita.

„Drž sa, George Eliot,“ poviem. Otočím sa mu chrbtom, cítim, že ma vyprevádza pohľadom. Je rozrušený, bojí sa o kamaráta, no stále je to štrnásťročný chlapec, s ktorým mávajú hormóny. Pred sebou mám posuvné dvere, za nimi sú nemocničné priestory. Vravím si: Kráčaj ďalej, prejdi cez dvere, choď k výťahu, nechaj chlapca tak.

Vtom si spomeniem na Arthura a Pascoea, na jaskyne na cornwallskom pobreží, na noc, keď som takmer zo-

mrela, a zrazu som načisto bezmocná. Zastanem, chvíľu hľadím do zeme, potom zavriem oči a otočím sa. George odvráti zrak, hanbí sa, že som ho pristihla, ako na mňa pozerá. Vrátim sa k nemu.

Nemá sa čoho báť. Naopak, báť by som sa mala ja.

Koniec koncov lekár na oddelení popálenín by mal najlepšie vedieť, že sa nemá zahrávať s ohňom.

